

Laura Yliruka

9.3.2021

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

HE 4/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuulemistilaisuus 10.3.2021

Valiokunta on yhdistänyt asian käsittelyyn seuraavat lakialoitteet:

- LA 1/2019 vp Lakialoite laiksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta
- LA 2/2019 vp Lakialoite laiksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Asian tausta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002). Nykyisin lakia ei sovelleta laissa tarkoitettuihin tehtäviin, jotka yhden vuoden aikana yhteensä kestävät enintään kolme kuukautta. Muutosten myötä lakiin lisättäisiin työnantajalle oikeus harkintansa mukaan selvittää työntekijöiden rikostausta myös enintään kolme kuukautta kestävässä palvelussuhteissa. Kyseessä olisi siis oikeus, ei velvollisuus rikostaustan selvittämiseen lyhyemmissä työsuhteissa ja tehtävissä.

Lausunto

THL pitää ehdotusta lapsen oikeuksia ja suojelua edistävänä. Lasten turvallisuutta kuitenkin lisäksi se, että rikostaustan selvittäminen olisi *velvollisuus* myös lyhyemmissä työsuhteissa ottaen huomioon lyhytaikaisten työsuhteiden merkittävä määrä mm. päiväkodeissa ja leikkipuistoissa. THL antoi työ- ja elinkeinoministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta lausunnon, jossa kannatti työnantajan *oikeutta* tarkistaa rikostausta myös lyhyemmissä työsuhteissa. THL nostaa kuitenkin esiin sellaisen mahdollisuuden, että työnantaja voisi rekrytoida akuuteissa tilanteissa työntekijän välittömästi, mutta rikostausta olisi *velvollisuus* selvittää heti, kun se on mahdollista.

Vuodesta 2014 voimassa ollut laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014) sisältää vapaaehtoistoiminnan järjestäjän *oikeuden* tarkistaa vapaaehtoisten henkilöiden rikostausta, jos toimintaan kuuluu olennaisesti toimintaa alaikäisten kanssa. Oikeusrekisterikeskuksen ilmoittamien määrien mukaan oikeutta on kuitenkin käytetty huomattavasti vähemmän kuin alun perin oletettiin. On siis perusteltua seurata tarkoin myös nyt käsillä olevien muutosehdotusten vaikutusta siihen, kuinka paljon alla kolmen kuukauden työtehtäviä varten tullaan pyytämään rikostaustaote, jos kolmen kuukauden aikaraja säilyy.

Laura Yliruka

9.3.2021

Perustelut

YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59–60/1991) 19 artikla velvoittaa jäsenvaltioita suojelemaan lapsia kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä sekä hyväksikäytöltä mukaan lukien seksuaalinen hyväksikäyttö. Tämän toteuttamiseksi valtiolla on velvollisuus ryhtyä muun muassa lainsäädännöllisiin toimiin lapsen suojelemiseksi. Artiklan 34 mukaan lasta tulee suojella kaikilta seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodoilta. On myös huomioitava 3 artikla ja yleissopimuksen läpäisevä periaate lapsen edun ensisijaisuudesta kaikessa päätöksenteossa. THL katsoo, että ehdotus lisäisi keinoja suojella lasta, ja olisi siten myös lapsen edun mukainen.

Hallituksen esitysluonnoksessa on tuotu esille myös lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehty Euroopan neuvoston yleissopimus (ns. Lanzaroten sopimus, SopS 88/2011). Sen 5 artiklan 3. kohdan mukaan valtiolla on velvollisuus ryhtyä tarvittaviin lainsäädäntö- tai muihin toimenpiteisiin varmistaakseen, ettei lasten seksuaalisesta riistosta tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittuja voi pyrkiä ammatteihin, joihin sisältyy säännöllistä yhteydenpitoa lapsiin.

Lisähuomiot

Hallituksen esityksen kappaleessa 6 on eritelty lausuntopalautetta hallituksen esitysluonnoksesta. Useiden muiden tahojen ohella myös THL kiinnitti huomiota siihen, ettei luonnoksessa käsitelty lainkaan muita rikostaustan selvittämismenettelyn puutteita, kuten rikostaustan selvittäminen työsuhteen kestäessä (vrt. LA 1/2019). Samoin THL kiinnitti huomiota siihen, ettei lakia sovelleta itsenäisiin ammatinharjoittajiin sosiaali- ja terveydenhuollossa

Hallituksen esityksessä rikostaustan selvittämisen soveltaminen on laajennettu koskemaan myös muita laissa säädettyjä rikostaustan selvittämisvelvollisia, joita luonnoksessa esitettiin vain työnantajille.

Muilta osin rikostaustan selvittämismenettelyn todetaan vaativan erillistä selvittämistä ja vaihtoehtojen arvioimista. THL esittää edelleen, että selvittäminen olisi osa Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelman valmistelua ja seurantaa varten asetetun työryhmän tehtäviä (<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM147:00/2020>).

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Anneli Pouta